

ELS CRÍTICS

literatura
RAMON PLA I ARXÉ

‘Quan escampi’ aplega quaranta-un poemes —alguns d’extraordinaris— de l’autor del ‘Doctor Jivago’. Els va escriure entre 1957 i 1959, però no es van publicar fins al 1961, un any després de la mort del poeta. Afortunadament ara es poden llegir en català en la traducció d’Esteve Miralles i Ricard San Vicente.

Nou, singular, diàfan

Quan escampi
BORIS PASTERNAK

Traducció d’Esteve Miralles
i Ricard San Vicente
Edicions de 1984
Barcelona, 2020
186 pàgines

L’edició és modèlica. Valia la pena posar-hi els cinc sentits perquè el text de Boris Pasternak és excel·lent. L’edició és bilingüe —rus, català—, la introdueix un text precís —útil— de l’eslavista de la UB Ivan Garcia Sala i la tanca una mena d’antologia de frases procedents del llibre *Homes i posicions* de Pasternak, en què explica el que pensa de l’art poètica i fa que transitin pel text els grans escriptors i músics russos. En aquests escrits, Pasternak hi parla, em sembla, amb més aplom que escaïença, com passa, massa sovint, amb els decebedors textos teòrics dels autors. Però, naturalment, el més important del llibre és l’excel·lent traducció dels poemes de Boris Pasternak —començant pel títol—, en què hi han convergit el competent coneixement del rus de Ricard San Vicente i la provada qualitat estilística d’Esteve Miralles. Un i altre ja havien col·laborat en la traducció (2014) de *Venjança i altres poemes* d’Aleksandr Blok.

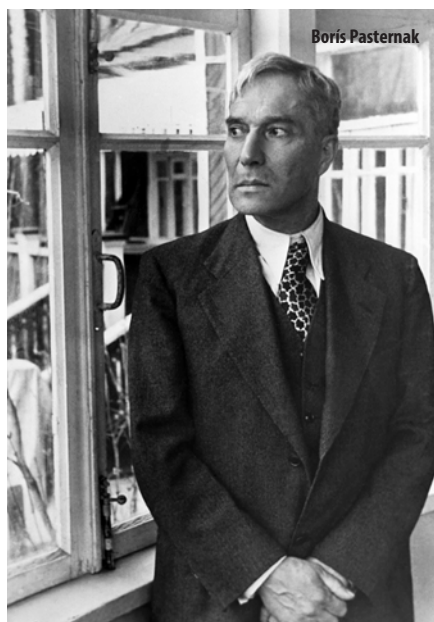
Quan escampi aplega 41 poemes. En gairebé tots es descriu un espai —o una escena— que és sempre un espai amb moviment, viu. I en la vida que revela s’hi expressa el sentit del poema. Però el poema no s’escriu per explicar el que en pensa l’autor, ni s’orienta a sobreposar-hi

una moralitat. L’espai és simplement revelador i, com ell diu, “si no ets un negat ho has d’entendre, comprendre a la fi alguna cosa”. Diu, per exemple, en parlar del blat, que “el gra porta aquestes paraules [del poema, i] basteix un projecte incansable de morts, de naixences, de planys”. Gens unívoc, per tant. El pas de l’experiència real a les paraules del poema no és defugible, l’urgeix. Ho descriu així: *Després de la tempesta de neu* “de nit, a trenc d’una alba nova, surts del llit d’un salt i, mig despert, proves d’encabir-hi en una estrofa, al damunt d’un full, el món sencer”.

D’altra banda, del conjunt dels poemes n’emergeix un ànim positiu, perquè, com s’esdevé en la naturalesa, la vitalitat —la llum, el sol— s’imposa. Aquestes analogies poètiques són un recurs bastant habitual des del Romanticisme, però en Boris Pasternak no hi ressona el tòpic sinó un món líric nou, singular i diàfan.

Dels espais, el majoritari és el de la naturalesa i, especialment, el dels cicles naturals del pas del temps —la primavera o la tardor, les tempestes o la bonança, els capvespres o les matinades— i el de l’activitat humana que hi està associada. “Versos d’olor de sega, herba i prat, de tro i tempesta”. Però no són postals sinó analogies entre el que veiem i el que vivim.

Tanmateix, en els poemes hi ha d'altres materials que completen —gran angular— el panorama. Hi ha un petit grup d'escenes contemporànies que, em sembla, constitueixen alguns dels millors poemes del llibre. Val la pena destacar l'impressionant *A l'hospital* en què, des de la perspectiva d'un malalt terminal, sentim el que ell escolta, veiem el que ell veu i experimentem el que sent. Des del seu ingrés a l'hospital, al tragí de les infermeres, als comentaris pessimistes en veu baixa, a la medicació i a una pregària. És un registre diferent més narratiu i òptim. Pel meu gust, encara em sembla millor —tècnicament i temàticament— *Bacanal*. És un poema molt extens en què es parla de diverses situacions que se succeeixen durant una nit. Escriu a un dels personatges del poema —una actriu— que “tenia ganes d'unir això que era inconnex i heterogeni i escriure-ho tot en una única composició que inclogués aquests temes”. El poeta descriu, primer, la ciutat, a la nit, durant una tempesta, i, després, uns espectadors que entren a

un teatre per veure el drama de Schiller dedicat a *Maria Estuard* —una reina que té, diu, “un aire viu, de llibertat”—, interpretat per una actriu que “fa vius els vells

segles del passat, com es fa viu un riu que s'enjogassa”. Després, ve un ressopó amb la patètica escena d'un borratxo rondant una ballarina banal. I quan ja “s'han oblidat el joc, la broma i el sobreentès [...] ningú ja no recorda res”. Perquè res importava. Gran poema.

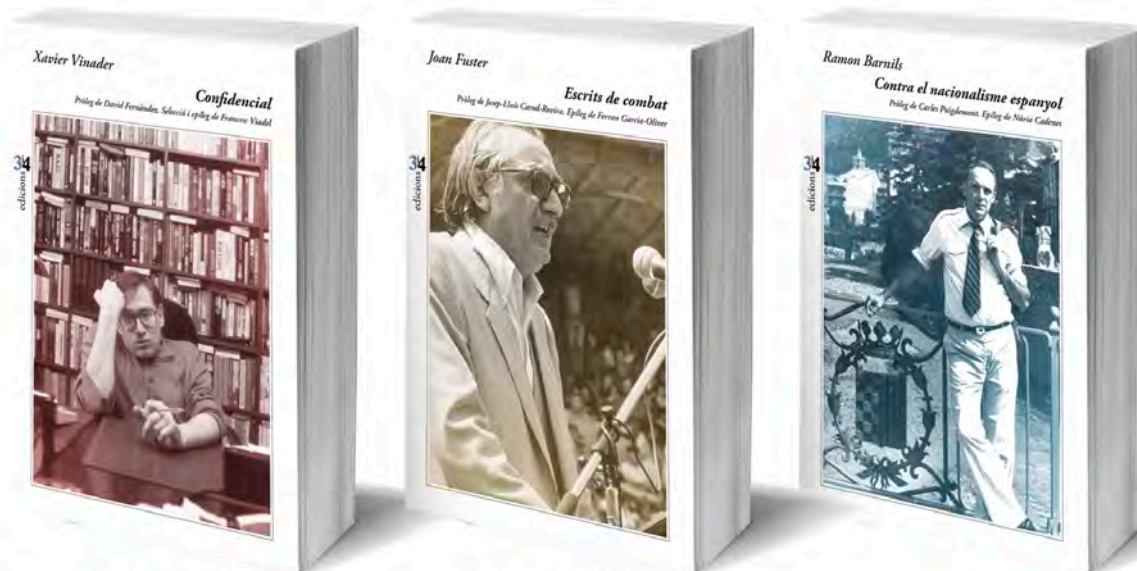
I, a més, hi ha poemes amb al·lusions —molt clares— al tòxic clima polític d'aquells dies, inclosa la referència al Premi Nobel que “la força, el mal i la calúnnia infame” li impediren d'acceptar, o una reflexió sobre les dones que acaba, ben positivament, amb el record dels dies “en què no s'acaben mai les abraçades”. S'hi trobaran també referències a l'ofici del poeta al qual reclama humilitat i al qual exigeix: “no dormis, no dormis, treballa [...] fes fora la mandra com fan els pilots i els estels”.

És a dir, Pasternak sap per què escriu. Els traductors han vetllat per conservar el ritme que suposo que té l'original rus i, malgrat que els ha calgut en algun punt forçar el lèxic o la sintaxi, el resultat és excel·lent. L'obra s'ho mereix.

Contra el nacionalisme espanyol, de RAMON BARNILS

Confidencial, de XAVIER VINADER

Escrits de combat, de JOAN FUSTER

A partir del dia 1 de desembre a les llibreries

NOVETATS 314
Edicions Tres i Quatre

edicions 314 València